

Выводы и перспективы дальнейших исследований.

1. Основное назначение управленческого учета – возможность принимать экономически взвешенные решения.

2. Создание системы управленческого учета – вопрос не только эффективного управления предприятием, но и самого его существования в условиях рынка.

3. Возможность быстро адаптироваться к динамично меняющейся среде в условиях конкуренции – то преимущество, которое предоставляют современные методики управленческого учета и соответствующие им модели бизнеса.

Источники и литература:

1. Апчерч А. Управленческий учет: принципы и практика: Пер. с англ. / Под ред. Я. В. Соколова, И. А. Смирновой. – М.: Финансы и статистика, 2002. – 952 с.
2. Бутинець Ф. Ф. та ін. Бухгалтерський управлінський облік: Підручник / За ред. Проф.. Ф. Ф. Бутинця. – 3-тє вид., доп. і перероб. – Житомир: ПП «Рута», 2005. – 480с.
3. Вахрушина М. А. Бухгалтерский управленческий учет / М. А. Вахрушина. – М.: Омега-Л, 2006 – 576с.
4. Волкова О. Н. Управленческий учет: учеб. / О.Н. Волкова. – М.: ТК Велби, Изд-во Проспект, 2006. – 472с.
5. Голов С.Ф. Управлінський облік. Підручник / С. Ф. Голов – К.: Лібра, 2003. - 704 с.
6. Друри К. Управленческий и производственный учет: Пер. с англ.; Учебник. / К. Друри – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2005. – 1071с.
7. Радченко К. І. Стратегічний аналіз у бізнесі: Навчальний посібник / К. І. Радченко – Львів: «Новий Світ - 2000», 2003. – 272с.
8. Хорнгрен Ч. Управленческий учет. 10-е изд. пер. с англ./ Ч. Хорнгрен, Дж. Фостер, Ш. Датар. – СПб.: Питер, 2005. – 1008с.

Жигало І.І.**УДК 658.012.12:336.144.2(621)****СИСТЕМИ ДІАГНОСТИКИ І МОНІТОРИНГУ ЯК ІНСТРУМЕНТАРІЙ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВАМИ МАШИНОБУДУВАННЯ**

***Анотація.** Наведено функціональну роль діагностичних і моніторингових систем в системі управління машинобудівним підприємством. Розкрито проблемні аспекти використання систем діагностики і моніторингу на підприємствах галузі. Сформульовано принципові підходи до розвитку й адаптивності такого типу інструментарію в управлінні машинобудівними підприємствами.*

***Ключові слова:** машинобудівна галузь, підприємство, функціонування, інструментарій управління, діагностика, моніторинг, фінансово-економічні процеси.*

***Аннотация.** Приведена функциональная роль диагностических и мониторинговых систем в системе управления машиностроительным предприятием. Раскрыты проблемные аспекты использования систем диагностики и мониторинга на предприятиях отрасли. Сформулированы принципиальные подходы к развитию и адаптивности данного инструментария в управлении машиностроительными предприятиями.*

***Ключевые слова:** машиностроительная отрасль, предприятие, функционирование, инструментарий управления, диагностика, мониторинг, финансово-экономические процессы.*

***Summary.** The functional role of the diagnostic and monitoring systems is resulted in control system by a machine-building enterprise. The problem aspects of the use of the systems of diagnostics are exposed to monitoring on the enterprises of industry. Of principle going is formulated near development and adaptiveness of such as a tool in the management of national economy machine-building enterprises. Revealed a low level of practical efficiency tools static nature in ensuring the effectiveness of management in terms of permanent changes in the business environment. The necessity for the introduction of machine-building enterprises of national economy diagnostic and monitoring systems as tools capable to evaluate dynamic changes of internal and external factors influencing the operation of the business and consider them in decision-making.*

Provides critical analysis of theoretical and methodological and methodical basis of diagnostic and monitoring systems and suggests some aspects of adaptability to current economic conditions, including the selection of a common methodology for calculating the analytical performance. Based on the award of financial and economic conditions and conditions of domestic machine-building enterprises inappropriate reasonably direct implementation and their use of diagnostic and monitoring systems developed for companies in developed economies. An engineering companies implement systems diagnosis and monitoring conceptual framework which aims to support operational management decisions oriented to ensure that both the financial and economic processes and the gradual formation of competitive potential.

***Keywords:** machine-building industry, enterprise, functioning, management tool, diagnostics, monitoring, finansovo-ekonomichni processes.*

Постановка проблеми. В сучасній економіці галузь машинобудування об'єктивно вважається такою, що активізує науково-технічний прогрес, оптимізує структурні зрушення в економіці стимулюючи при цьому розвиток багатьох інших галузей національних господарств. У світовій економіці домінують крупні машинобудівні компанії, ефективність діяльності і функціонування яких зіставно оцінюють не тільки за традиційними показниками (обсяг продажів, прибутковість тощо), але й за сформульованими на ринках

капіталів та інвестицій ключовими критеріями (рівень капіталізації, розвиток інноваційно-технологічного і конкурентоздатного потенціалу, ефективність системи корпоративного управління тощо).

На цьому фоні вітчизняні «машинобудівні підприємства є особливими об'єктами оцінювання, що вимагає використання специфічних систем діагностики з урахуванням технологічних, виробничих, економічних, управлінських тощо» [1, с. 5]. Для забезпечення поточної рентабельності, формування інвестиційної привабливості, розвитку інноваційно-технологічного потенціалу з метою набуття конкурентоздатності на міжнародних ринках, органам управління вітчизняними машинобудівними підприємствами необхідно вирішувати надскладне завдання – одночасне забезпечення прибутковості підприємств і спрямування витрат на вищезазначені цілі – «концентрацію фінансового та інтелектуального капіталу, залучення значних інвестицій, активності в інноваційно-інвестиційній діяльності» [2, с. 62]. Для такої контекстної підтримки операційних і стратегічних управлінських рішень впровадження на машинобудівних підприємствах України адекватних економічних інструментів є необхідним.

В умовах нестабільності і недостатньої передбачуваності зовнішнього економічного середовища, перманентних змін ринкової кон'юнктури традиційний економічний інструментарій (фінансовий й економічний аналіз) через надмірність своєї статичної методики інформаційно не забезпечує можливостей оперативного й адекватного реагування системою управління на зміни й очікування в економіці. Для таких цілей у багатьох дослідженнях обґрунтовується доцільність використання моніторингових і діагностичних систем – «дієві інструменти управління, що дозволяють швидко реагувати на динамічні зміни зовнішнього середовища, вдосконалювати процес цілевизначення» [3, с. 297].

Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчує, що у цій сфері теоретичних знань і в практичному використанні оцінно-аналітичного інструментарію, який розглядається, існує низка проблемних питань. Так, Л.А. Костирко аргументовано доводить, що сформульована «теорія діагностики не охоплює всього комплексу складних проблем, які виникають в нових умовах ринкових трансформацій форм і методів господарювання» [4, с. 344]. Це частково пов'язується й з тим, що діагностику і моніторинг у науково-теоретичних дослідженнях зазвичай розглядають одним із напрямків економічного аналізу, що значною мірою звужує цільову спрямованість і сферу дії такого виду управлінського інструментарію.

Впровадження без надання адаптивності існуючих діагностичних систем безпосередньо на вітчизняних машинобудівних підприємствах в умовах, що реально склалися у національній економіці, позбавляє їх практичної дієвості у загальній системі управління, суттєво понижує ефективність регулювання економічних процесів у галузі. С.Я. Салига і В.В. Фатюха відзначають, що «порівняння методів проведення економічної діагностики підприємств машинобудування свідчить про відсутність єдності у результатах діагностики» [5, с. 212].

Оцінюючи безпосередньо можливості отримання об'єктивних результатів економічним інструментарієм такого типу, О.А. Зоріна акцентує на тому, що «мультиваріативність методики проведення фінансової діагностики має ряд проблемних місць: більшість коефіцієнтів для розрахунку дублюють зарубіжні без інтерпретацій до умов діяльності вітчизняних підприємств; алгоритм розрахунку тотожних показників заснований на балансових даних, тобто є за своєю сутністю статичними; методика діагностики не завжди має обґрунтовані граничні значення тих чи інших показників, що спричинює відсутність бази порівняння» [6, с. 157].

Достатньо очевидне «існування значних розбіжностей у теоретичному та практичному забезпеченні функціонування підприємств, наявність необґрунтованого критеріального забезпечення та відсутність цілісності у взаємодії складових елементів діагностики, нормативно-правова неузгодженість у цій сфері зумовлюють» – як аргументує та обґрунтовує О.Г. Мельник – «необхідність у розробленні теоретико-методологічної та методичної бази формування та використання полікритеріальних систем діагностики діяльності машинобудівних підприємств» [1, с. 5].

Подальші наукові і практичні розробки щодо розвитку і адаптивності такого типу економічного інструментарію пов'язуються з формуванням концептуальної моделі діагностики та конкретизацією в локальних моделях за такими пріоритетними напрямками, як ефективність операційної і фінансової діяльності, фінансової рівноваги, фінансово-економічної стійкості [4, с. 344], а для забезпечення адаптивності та дієвості моніторингу, як узагальнює А. Боброва, «вибором загальної єдиної методології для розрахунку аналітичних показників, необхідних для системи моніторингу» [7, с. 37].

Невирішена частина загальної проблеми ефективності та дієвості впроваджуваних на вітчизняних машинобудівних підприємствах систем діагностики та моніторингу як інструментарію операційного та стратегічного управління полягає у недостатній їх адаптації до специфіки й умов їхньої діяльності, об'єктивної неспроможності формувати конкурентоздатний потенціал розвитку.

Мета статті полягає у формулюванні окремих аспектів розвитку систем діагностики і моніторингу для надання адаптивності цим інструментам в управлінні підприємствами машинобудування в умовах сучасної української економіки.

Виклад основного матеріалу. Сучасна вітчизняна галузь машинобудування знаходиться у критичному фінансово-економічному і технологічному стані з низьким рівнем інноваційно-інвестиційного потенціалу і, відповідно, конкурентоздатності продукції не тільки на міжнародних, але й вітчизняному ринку. На фоні недостатньо сприятливого зовнішнього середовища (стан і динаміка розвитку національної економіки), високої конкуренції на міжнародних ринках продукції машинобудування, керівництву вітчизняних машинобудівних підприємств потрібно мати чітку характеристику теперішнього стану підприємства і його потенціалу для оперативного реагування на загальноекономічні зміни та оцінювання можливостей самим

генерувати зміни. Отримання об'єктивної аналітичної характеристики на галузевому і секторальному рівнях дає змогу з вищим ступенем вірогідності оцінити поточні можливості й окреслити стратегічні орієнтири розвитку підприємства на оглядову перспективу. Виходячи з цього, вважається, що «у сучасних умовах діагностика є невід'ємним інструментом підтримки прийняття управлінських рішень, оскільки результати діагностики формують структуровану інформацію» [8, с. 9].

Конкретно визначений за функціональною спрямованістю вид економічного інструментарію є невід'ємною складовою системи менеджменту будь-якого суб'єкта господарювання. В узагальненому розумінні під інструментарієм йдеться про зведені у певну систему (модель) методи, способи і механізми обґрунтування вибору тактичних і стратегічних дій за визначеними критеріями. Незважаючи на конкретне функціональне призначення певного виду управлінських інструментів, вони закономірно фокусуються на ідентифікації ретроспективного, поточного та перспективного стану підприємства, встановленні отриманої й очікуваної результативності фінансово-економічних процесів, їх ефективності у забезпечення потенціалу розвитку підприємства. У науково-теоретичній літературі, практичному застосуванні системам діагностики і моніторингу відводиться значиме місце як інструментарію у будь-якій концепції менеджменту. Попри те, погляди науковців і практиків на їх зміст, роль, місце та функціональне призначення в управлінні підприємством, зокрема машинобудівної галузі, суттєво відрізняються.

Метою практичного впровадження окремих видів економічних інструментів (діагностика, моніторинг) є розроблення превентивних, санаційних і реакційних управлінських рішень, спрямованих на ліквідацію проблем та використання сприятливих умов загальноекономічного середовища. За результатами дослідження практичного впровадження цих систем науковцями відзначається, що «підприємства машинобудування, які використовують результати діагностики при підготовці управлінських рішень мають кращі показники фінансово-господарської діяльності, оскільки ефективність прийнятих рішень пов'язується із засобом вимірювання ефективності керуючої системи» [5, с. 213].

За своїм функціональним змістом процеси моніторингу і діагностики передбачають комплекс аналітичних, дослідницьких, пошукових дій, які спрямовані на визначення і попередження диспропорцій в економічних процесах, у використанні ресурсів та потенціалу підприємства. Тобто, «діагностика покликана виявити та зрозуміти проблеми компанії, її слабкі та сильні сторони, місце компанії на ринку та серед конкурентів» [9, с. 160]. За характером ці процеси передбачають взаємопроникнення аналізу і прогнозу.

Ретроспективний характер і зміст оцінно-аналітичних систем у практичній діяльності підприємств національної економіки, в т.ч. й на підприємствах машинобудівної галузі, загалом є достатньо врегульованим, обґрунтованим теоретичними розробками. Перспективний зміст економічного інструментарію, який пропонується для вітчизняних машинобудівних підприємств, запозичений із зарубіжних розробок і, відповідно, зорієнтований на компанії з високим рівнем фінансово-економічного та інноваційно-технологічного потенціалу, рентабельною діяльністю й очевидним передумовами розвитку. Системи показників, що підлягає стратегічному моніторингу, узгоджується зі стратегічною картою розвитку та індикаторами використовуваних в цих компаніях систем збалансованих показників. У межах сформованої для таких цілей системи моніторингу верифікуються методи та бізнес-процеси управління, що створює базис для запровадження необхідних стратегічних змін на підприємстві [3, с. 300].

Недостатньо ефективне забезпечення таких цілей впровадженіми у вітчизняну практику зарубіжних моделей діагностики і моніторингу спричинює той факт, що «на більшості українських підприємств машинобудування відсутні достовірні й порівнянні аналітичні дані за попередні періоди, що створює ряд проблем при прийнятті управлінських рішень» [5, с. 210]. Крім цього достатньо очевидним є факт акцентування науковцями процесійної природи діагностичних і моніторингових систем, їх позиціонування у процесах розпізнавання та виявлення на основі визначених ознак (показників, результатів, неповної інформації тощо) проблем у функціонуванні та встановленні можливих перспектив розвитку підприємства. Тобто, зроблений «акцент на процесійній природі діагностики свідчить про її функціональну, а не інструментальну приналежність» [8].

Для усунення проблем, пов'язаних з дефіцитом інформаційної бази, адаптацією типових моделей, вітчизняними науковцями пропонуються певні підходи у змінах концептуальної основи фінансової діагностики шляхом використання певних фільтрів (експертний, статистичний, інформаційний), які дозволяють виключити другорядні показники та залишити у переліку діагностуючих лише ті показники, які не є квазіпостійними для підприємства [6, с. 156], а для «забезпечення стратегічного фінансового моніторингу – застосовувати таблицю стратегічних індикаторів – сукупність незначної кількості показників, яка дозволяє ознайомитись зі станом та тенденціями розвитку системи, ідентифікувати їх спрямованість» [3, с. 300].

Незважаючи на те, що домінуючим функціональним спрямуванням систем діагностики та моніторингу є інформаційний та ідентифікаційний зміст у контексті пошуку можливих факторів розвитку, на теперішній час фінансово-аналітичні служби вітчизняних машинобудівних підприємств надають цьому інструментарію антикризового характеру, намагаючись за їх результатами сформулювати висновки про можливості функціонування підприємств взагалі.

Висновки і пропозиції подальших досліджень. В умовах сучасної нестабільної і непередбачуваної економіки, перманентної зміни ринкової кон'юнктури, адекватними й адаптивними в системі ефективного управління можуть вважатися ті системи діагностики і моніторингу впроваджені на вітчизняних підприємствах машинобудування, які об'ємно застосовують методи непрямих вимірювань та оперативно відслідковують зовнішні і внутрішні фактори впливу на функціонування підприємства.

Ураховуючи об'єктивну неспроможність вітчизняних машинобудівних підприємств формувати в оглядовій перспективі конкурентоздатний інвестиційно-інноваційний потенціал, досягати високого рівня

рентабельності вкладеного капіталу, концептуальну основу систем діагностики і моніторингу доцільно спрямовувати на підтримку операційних управлінських рішень, зорієнтованих на забезпечення поточної результативності фінансово-економічних процесів.

Джерела та література:

1. Мельник О. Г. Системи діагностики діяльності машинобудівних підприємств: полікритеріальна концепція та інструментарій: [монографія] / О. Г. Мельник. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2010. – 344с.
2. Климович Н. І. Діагностика конкурентоспроможності підприємств машинобудівної галузі в ринкових умовах / Н. І. Климович // Європейський вектор економічного розвитку. – 2010. - №1(8). – С. 58-63.
3. Ситник Г. Концепція побудови системи фінансового моніторингу на підприємстві / Г. Ситник // Економічний аналіз. Збірник наукових праць Тернопільського національного економічного університету. – 2011. – Вип. 9. ч.1. – С. 297-300.
4. Костирко Л. А. Использование процедур диагностики в формировании механизма финансовой стратегии предприятия / Л.А. Костирко // Прометей. – 2007. - №2(23). – С. 344-346.
5. Салига С. Я. Використання результатів фінансової діагностики при підготовці управлінських рішень на підприємствах машинобудування / С. Я. Салига, В. В. Фатюха // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2007. - №3. – С. 210-213.
6. Зоріна О. А. Ключові показники ранньої фінансової діагностики акціонерних товариств / О. А. Зоріна // Вісник Львівської комерційної академії. Збірник наукових праць. Серія економічна. – 2011. – Вип. 35. – С. 156-160.
7. Боброва А. Создание системы финансового мониторинга / А. Боброва // Проблемы теории и практики управления. Международный журнал. – 2006. - №3. – С. 36-45.
8. Кузьмін О. Є. Діагностика в системі процесно-структурованого менеджменту / О. Є. Кузьмін, О. Г. Мельник, Л. В. Іванець // Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і перспективи розвитку. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2011. - №714. – С. 9-14.
9. Реструктуризация предприятий и компаний: учебное пособие / И. И. Мазур, В. Д. Шапиро. – М.: Экономика, 2001. – 456с.

Ковтун М.В.

УДК 332.8

СУТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ РИНКУ ЖИТЛА В СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ

***Анотація.** Розкрито сутність ринку житла, наведені його характерні ознаки та функції. Розглянуто особливості функціонування ринку і фактори, які стримують його розвиток в сучасних умовах. Визначено місце та значення ринку житла в національній економіці. Наголошено на необхідності розробки та впровадження цілісної концепції відновлення ринку житла, що дозволить вирішити проблему забезпеченості житлом, підвищити рівень зайнятості та трудової мобільності, а також стимулюватиме розвиток економіки країни.*

***Ключові слова:** сучасна економіка, ринок житла, житлове будівництво, забезпеченість житлом, мультиплікативний ефект.*

***Анотация.** Раскрыта сущность рынка жилья, приведены его характерные признаки и функции. Рассмотрены особенности функционирования рынка и факторы, сдерживающие его развитие в современных условиях. Определено место и значение рынка жилья в национальной экономике. Отмечена необходимость разработки и внедрения целостной концепции восстановления рынка жилья, что позволит решить проблему обеспеченности жильем, повысит уровень занятости и трудовой мобильности, а также стимулировать развитие экономики страны.*

***Ключевые слова:** современная экономика, рынок жилья, жилищное строительство, обеспеченность жильем, мультипликативный эффект.*

***Summary.** The paper deals with the residential property market essence, marks out it's signs and functions. Different definitions of "residential property market" made by scientists are presented. Features of market functioning and factors, which restrain development in modern conditions are examined. It is shown the place and importance of the residential property in a national economy. There is revealed an importance of an effective functioning of residential property market as a part of the system of economic relations to provide a coordination of investment, savings, finances, credits and taxation mechanisms. It was proved that the lack of theoretically grounded concept of development the real estate construction in the national economy at the beginning of reform and at present, doesn't contribute not only to stable functioning of the residential property market, but to effective activity of related industries also. The main attention is accented on the necessity to develop and to implement the integrated concept of residential property market recovering which would help to solve the problem of housing, to increase employment and labor mobility, to stimulate the economy development through production growth in related industries, attracting and investing free savings and more.*

***Keywords:** modern economy, residential property market, housing construction, housing, multiplicative effect.*

Роль ринку житла в сучасній економіці важко переоцінити, оскільки він відіграє важливу роль не лише для держави в цілому, а й для кожного окремого громадянина. Так задоволення потреби у житлі є однією з найбільш пріоритетних для кожної людини, а рівень забезпеченості населення житлом є показником